

Prikaz
Primljeno: 10. studenoga 2023.
Prihvaćeno: 10. prosinca 2023.

Važnost terenske nastave u radu skupine Mladih knjižničara u Osnovnoj školi „Srdoči“

Nensi Čargonja Košuta, prof. i dipl. bibl.

Stručna suradnica knjižničarka mentorica
OŠ „Srdoči“, Rijeka

knjiznica.ossrdoci@gmail.com

Sažetak

Školske knjižnice zauzimaju osobito mjesto u knjižničnom sustavu. One su po svojoj namjeni, korisnicima i građi posebna vrsta knjižnica, sastavni su škole kao i svaka učionica ili radni kabinet. Knjižnica je kroz povijest osiguravala knjižničnu građu za učenike i nastavnike radi podupiranja nastavnog programa i procesa i njegova proširenja. Danas je uloga školske knjižnice postala složenija, a u budućnosti će imati još važniju ulogu u svojoj školskoj zajednici (Jurenec, 2023). Prema Standardu za školske knjižnice (2023) neke od temeljnih zadaća školske knjižnice su promicanje trajnih čitateljskih navika i uživanja u čitanju i učenju, osiguravanje pristupa lokalnim, regionalnim, nacionalnim i globalnim izvorima koji će učenicima omogućiti doticaj s različitim idejama, iskustvima i stavovima, organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijest, promicanje načela o slobodi mišljenja i slobodnom pristupu informacijama kao preduvjetu za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu te promicanje čitanja i korištenja školske knjižnice u školskoj i široj društvenoj zajednici. Jedna od takvih dodatnih usluga koje školske knjižnice nude u posljednjih dvadesetak godina je i izvannastavna skupina *Mladi knjižničari* u kojoj se učenici dodatno educiraju o organizaciji knjižnica i njihovim uslugama, o tehničkoj i sadržajnoj obradi građe te općenito o radu i komunikaciji s korisnicima. U radu koji slijedi naglasak je na

edukaciji učenika na terenu te su navedeni primjeri aktivnosti učenjem „uvida u situaciju“ primjeru *Mladih knjižničara* OŠ „Srdoči“.

Ključne riječi: školske knjižnice, INA Mladi knjižničari, terenska nastava, OŠ „Srdoči“, suradnja.

1. Uvod – skupina *Mladi knjižničari*

Za one koji se prvi put susreću s pojmom *mladi knjižničari* najjednostavnije ih je predstaviti kao izvannastavnu aktivnost koju školski knjižničari imaju u svom tjednom zaduženju od dva sata tjedno (ukupno 70 sati godišnje) i u koju se obično uključuju učenici viših razreda osnovne škole s pojačanim interesom za knjigu i knjižnične aktivnosti. Kao i u svim drugim segmentima knjižničarskoga rada i ovaj zahtijeva planiranje rada kroz godinu. Pritom, osim što ponajprije podrazumijeva pomoć knjižničaru u uobičajenim knjižničarsko-informacijskim poslovima, uređenju prostora knjižnice i sl., uključivanje i sudjelovanje u aktivnosti poput organizacije i realizacije književnih susreta, u pripremi prigodnih plakata i izložaba, sudjelovanju pri predstavljanju knjižnice i njenih aktivnosti u javnim prigodama, na čitalačkim natjecanjima i dr., svakako je najzanimljiviji segment učenja onaj izlaskom na teren kada se uči iskustveno, „na licu mjesta“. U takvoj terenskoj nastavi učenici se susreću sva tri segmenta knjižnične djelatnosti: neposrednom odgojno-obrazovnom djelatnosti, stručno-knjižničnom i informacijsko-referalnom djelatnosti te kulturnom i javnom djelatnosti (Standard za školske knjižnice, 2023).

Mladi knjižničari OŠ „Srdoči“ takav pristup kontinuirano njeguju već desetak godina. U godišnjim kurikulumu planira se minimalno dva do tri izlaska na teren tijekom školske godine, i to: prvi u Mjesecu hrvatske knjige, drugi u povodu obilježavanja Dana hrvatskog jezika u ožujku ili Danu/Tjednu dobre dječje knjige u travnju te u povodu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja u svibnju.

Uz navedeno, tradicionalno se planira i posjet nekom sajmu knjiga (pr. riječki *Interlibar*, *Kičma*, *vRIsak* itd.), u cilju upoznavanja učenika s ponudom aktualnih naslova na tržištu, izdavačima, cijenama, načinom i mogućnostima nabave za knjižnice itd.

2. Važnost provedbe terenske nastave sa skupinom *Mladih knjižničara*

Specifičnost školske knjižnice u odnosu na ostale knjižnice u sustavu je što je, za razliku od potonjih, segment stručno-knjižnične i informacijsko-referalne djelatnosti bitno smanjen u odnosu na naglašenu odgojno-obrazovnu te kulturno-javnu djelatnost.

U članku 8. Standarda za školske knjižnice (2023) detaljno je definirano što ona točno podrazumijeva, a posebno se izdvajaju: suradnja s kulturnim institucijama (narodne i druge knjižnice, arhivi, muzeji, kazališta i dr.), suradnja s drugim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme te suradnja sa strukovnim udrugama i srodnim institucijama.

Uočljivo se ističe pojam suradnje i timskog rada, a tijekom izlaska na teren utvrđeno je da učenici redovito svladavaju više ishoda i postižu vidno bolje rezultate negoli u redovnoj nastavi u matičnoj školi. Upravo s tim ciljem u nastavku slijede primjeri terenskih nastava i ostvarenih suradnji u protekle četiri školske godine.

3. Suradnja i poželjni knjižnični „punktovi“ na području grada Rijeke i okolice

Prvi izlazak na teren *Mladi knjižničari* O „Srdoči“ tradicionalno poduzimaju u povodu obilježavanja Mjeseca hrvatske knjige, a u posljednjih dvije godine „srodne“ su prigode i obilježavanje Mjeseca školskih knjižnica (listopad) te Dana hrvatskih knjižnica (11. studenog).

Za razliku od ranijih godina kada je ovaj termin redovito bio „rezerviran“ za posjet nekom ogranku Gradske knjižnice Rijeka, u studenom 2019. godine *Mladi knjižničari* prvi su put posjetili jednu drugu školsku knjižnicu i to specijalnu knjižnicu namijenjenu slijepoj i slabovidnoj djeci u Osnovnoj školi Pećine. Tom su prigodom dvije stručnjakinje profesorice – defektologinje, voditeljica knjižnice Tanja Šupe i Javorka Milković, za učenike pripremile cijeli niz intrigantnih zadataka koje na putu svoga životnog obrazovanja i snalaženja u prostoru slijepi i slabovidni svladavaju svakodnevno: razgledali su raznovrsne taktilne i ine specijalizirane slikovnice za djecu s oštećenjem vida, s povezima na očima pokušali su „pročitati“ taktilnu slikovnicu o lopti, u tzv. senzornoj sobi isprobali su i niz zanimljivih pomagala različite tekture, igre svjetlom, bojama i zvukom. Zanimljiva „vježba“ bila je i hodanje po stazi za slijepe s povezom na očima – uz pratnju živoga vodiča te s pomoću štapa.

Posljednje dvije aktivnosti bile su „odgonetanje“ brajčnih slova s pomoću sheme te njihovo tipkanje na specijaliziranom stroju, a druženje su završili igranjem različitih društvenih igara – s povezom na očima.

Zbog epidemije bolesti COVID-19 sljedeća terenska nastava organiziranja je i ostvarena tek u travnju 2022. godine (u povodom obilježavanja Dana dječje knjige), a najbolja moguća lokacija za to bila je Dječja kuća i Dječja knjižnica Stribor.

Srdočke *Mlade knjižničare* ondje je po dogovoru dočekala knjižničarka Sanja Alijević-Despot koja ih je provela po prostoru knjižnice, pokazala im smještaj te ukratko objasnila klasifikaciju cca 33 000 jedinice knjižnog fonda koje se ondje mogu pronaći,

Slika 1. „Čitanje“ s povezom na očima

Slika 2. Knjižničari u senzornoj sobi OŠ Pećine

Slika 3. Dešifriranje brajčnih slova i taktilna društvena igra

načinima na koje se mogu učlaniti u knjižnicu, posuditi ili vratiti nešto, a potom ih je uključila i u dvije zanimljive istraživačko-kreativne igre s temom knjige i čitanja.

Potom je riječ na ulazu u Dječju kuću preuzeo Kristian Benić koji je skupinu poveo u kratak obilazak Art parka Benčić, pričajući im mnoge zanimljive činjenice iz povijesti ovoga kompleksa te lokacije, pritom im objašnjavajući i nazive dijelova grada (Brajda, Brajdica, Potok itd.) te proces samog preuređenja sačuvanih zgrada kompleksa Benčić i njihovih sadašnjih i budućih namjena.

Slika 4. Mladi knjižničari u Dječjoj knjižnici Stribor

Slika 5. U predvorju Dječje kuće s Kristijanom Benićem

Slika 6. Na izložbi „Mali Princ“ u Exportdrvu

Sljedeća terenska nastava realizirana je već 20. svibnja iste godine i to s dvostrukim ciljem: valjalo je iskoristiti jedinstvenu priliku te posjetiti i razgledati putujuću izložbu „Mali princ“ u Exportdrvu gdje su aktivno sudjelovali u zanimljivim igrama prolazeći kroz šarene „prostorije“ inspirirane poznatim scenama iz ovog književnog klasika, a povodom obilježavanja Noći muzeja dogovoren je i posjet riječkome Muzeju farmacije u Užarskoj ulici. Ondje su ih domaćini proveli kroz prostor koji odaje počast gotovo svim povijesnim ličnostima, aparaturi i literaturi ove zanimljive grane medicinske znanosti, a sudjelovali su i na praktičnoj radionici izrade kreme za ruke.

Slika 7. Na uvodnom predavanju u Muzeju farmacije

Slika 8. Detalj s radionice izrade biljne kreme

Prošlogodišnji Dan hrvatskih knjižnica obilježen je posjetom zametskom ogranku Gradske knjižnice Rijeka. Ondje su, s kolegicom Anom Ribarić, razgledali njezine odjeljke, računalni katalog i građu laku za čitanje te sudjelovali u zanimljivim radionicama klasificiranja zadanih naslova, „čitanja prstima“, odgonetavanju Brailleice i smještaju / pronalasku određenih naslova na policama.

Slika 9. Razgledanje fonda u Ogranku Zamet

Slika 10. Radionica klasificiranja fonda

Ususret obilježavanju svibanjske Noći muzeja 2023. *Mladi knjižničari* u pratnji knjižničarke posjetili su riječku Palaču šećerane te su ondje sudjelovali na zanimljivim radionicama u „srednjovjekovnoj tiskari“ i Lovu na blago. Domaćini su im najprije prikazali način rada na izvornoj tiskarskoj preši, pokazali im replike knjiga tiskanih u nekadašnjoj

riječkoj tiskari Šimuna Kozičića Benje te ih potom uputili u način miješanja boje i slaganja pomičnih slova kako bi i sami mogli isprobati rad s na preši i izraditi si diplome „glagoljskih stručnjaka“.

Slika 11. Detalj iz srednjovjekovne glagoljske tiskare u Palači šecerane

Nakon tiskare prošetali su prostorom *Palače šecerane* gdje su tražeći razne odgovore u postavu muzeja na dva kata, pokušavali osvojiti što više bodova i pronaći „blago“. Među mnogobrojnim izlošcima i odjeljcima muzeja u kojima su mogli naučiti više o važnim povijesnim razdobljima grada Rijeke, najviše ih se dojmio odjeljak s interaktivnom „kuhinjom“ gdje su mogle isprobavati i „kuhati“ lokalne recepte te dijelovi muzeja u kojima se može slušati glazba iz šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća.

Slika 12. Mlade knjižničarke u potrazi za „blagom“ u Palači šecerane

Slika 13. Digitalno kuhanje tradicionalnih primorskih recepata

Ovogodišnji Mjesec hrvatske knjige, ali ponajprije Mjesec školskih knjižnica započeo je lijepom novom suradnjom s knjižnicom Osnovne škole „Milan Brozović“ u Kastvu. Članovi Mladih knjižničara OŠ „Srdoči“ posjetili su knjižnicu susjedne škole u Kastvu te su se ondje upoznali sa svojim kolegama i zajedno s njima sudjelovali na čakavskoj radionici koju je za njih pripremila kastavska knjižničarka Karmen Šimetić. Učenici su tijekom kviza odgonetali zanimljive puzzle s čakavskim izjavama, igrali memori u kojemu je trebalo upariti čakavsku riječ s njezinim ekvivalentom u standardu (čizme-škornje, cipele-postoli, vilica-pirun, tanjur-pijat, kiša-daž, duga-mavrica itd.), a potom su još morali zapamtiti što više ponuđenih čakavskih riječi u minuti te izražajno pročitati kratak tekst na čakavskom. Spomenutom radionicom ujedno je „odana počast“ i ovogodišnjoj temi

Slika 14. Igranje čakavskog memorija

MHK: *Nek ti riječ ne bude strana(c)*; osobito stoga što gotovo nijedan od nazočnih učenika nije izvorni čakavski govornik te su im zadatci bili popriličan izazov.

Posjet su zaokružili neobvezatnim druženjem, razgledom knjižnice i njezina fonda te dogovorom za uzvratni posjet što je prije moguće.

Slika 15. Razgledavanje fonda i prostora kastavske školske knjižnice

4. Zaključak

Cilj je ovoga rada bio skrenuti pozornost na posebnu korisničku skupinu, *Mlade knjižničare*, ali i na sve učenike, te istaknut važnosti poticanja čitanja, informacijske pismenosti, osobnog i građanskog odgoja te svim drugim međupredmetnim temama, a posebno o ulozi knjižničara u kreiranju i provedbi različitih aktivnosti koje će potaknuti razvijanje navedenih vještina i uopće „širenja vidika“ kod mladih.

Prikazanim primjerima razvidno je da su terenske nastave izvrstan i uspješan model učenja uvidom u situaciju, odnosno učenja na zabavan i kreativan način što je modernim učenicima vrlo važno. Pritom je dobit obostrana: učenici su dodatno motivirani za daljnji rad i učenje, a učitelji i mentori (ako tj. kada dobiju pozitivnu povratnu informaciju i jasno iskazanu želju učenika za „još“) za osmišljavanje i organiziranje budućih aktivnosti ovoga tipa s pomoću kojih oni, gotovo isključivo kroz igru, uspješno ispunjavaju zadane ishode te usput sklapaju i nova prijateljstva.

Literatura

1. Jurenec, A. (2014). Suradnja narodne i školske knjižnice: na primjeru knjižnice „OŠ Bartola Kašića“ i knjižnice Staglišće u Zagrebu (diplomski rad): http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/4589/1/Alen%20Jurenec_Diplomski%20rad.pdf (30.10.2023.)
2. *Standard za školske knjižnice.* (2023). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html.